

64.194

RAAP
Postbus 1347
1000 BH AMSTERDAM

RAAP-NOTITIE 194

**Plangebieden Heerbaan en
Eisenhouwerstraat**

Gemeente Millingen aan de Rijn

Een inventariserend archeologisch onderzoek

RAAP-NOTITIE 194

**Plangebieden Heerbaan en
Eisenhouwerstraat**

Gemeente Millingen aan de Rijn

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Millingen aan de Rijn

Project: archeologisch onderzoek plangebieden Heerbaan en Eisenhouwerstraat (gemeente Millingen aan de Rijn)

Titel: Plangebieden Heerbaan en Eisenhouwerstraat, gemeente Millingen aan de Rijn; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: september 2002

Auteur: drs. C.D.R. Cohen Stuart

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2002\MIEI\NO194-MIEI.qxd

Projectcode: MIEI

Projectleider: drs. C.D.R. Cohen Stuart

Projectmedewerkers: L.M. Flokstra, H. Ringenier & ing. F.R.P.M. Miedema

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

Autorisatie:

drs. J.A.M. Oude Rengerink

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2002

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

RAAP Archeologisch Adviesbureau heeft in opdracht van de gemeente Millingen aan de Rijn op 6 en 12 augustus 2002 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen nieuwbouw in plangebieden Heerbaan en Eisenhouwerstraat. Doel van deze onderzoeken was het opsporen van eventueel aanwezige archeologische resten en, voor zover mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek zijn in beide gebieden archeologische resten aangetroffen. In plangebied Heerbaan bevinden deze zich in de geheel verstoorde bovengrond tussen ca. 0,4 en 1,3 m -Mv. In plangebied Eisenhouwerstraat is een fragment handgevormd aardewerk aangetroffen op 0,4 -Mv. Op grond van de in beide plangebieden geconstateerde diepe bodemverstoringen wordt aangenomen dat eventueel aanwezige archeologische vindplaatsen nagenoeg volledig verdwenen zijn.

Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen (verdere) verstoring van archeologische resten optreden. Derhalve worden ten aanzien van beide plangebieden geen aanbevelingen gedaan voor behoud van archeologische resten of vervolgonderzoek.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de gemeente Millingen aan de Rijn heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 6 en 12 augustus 2002 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen nieuwbouw in de plangebieden Heerbaan en Eisenhouwerstraat. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van onderhavig onderzoek is het opsporen van eventueel aanwezige archeologische resten en (indien mogelijk) een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebieden en archeologische verwachting

De beide plangebieden liggen binnen de bebouwde kom van Millingen aan de Rijn. De plangebieden staat afgebeeld op de kaartbladen 40G en 40D van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25000); de centrumcoördinaat is 200.500/430.500. Plangebied Heerbaan was ten tijde van het onderzoek bestraat. In samenwerking met de gemeente Millingen aan de Rijn zijn op 12 augustus 2002 een aantal straatstenen verwijderd ten behoeve van het onderzoek. Plangebied Eisenhouwerstraat was ten tijde van het onderzoek deels in gebruik als paardenwei en deels als speeltuin. Voor beide plangebieden geldt een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit alle perioden (zie § 2.2).

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Onderhavig onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het *Handboek ROB-specificaties* (Brinkkemper e.a., 1998) en (voor zover mogelijk) conform de *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie* (Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

De geologische ondergrond in beide gebieden bestaat uit een fossiele stroomgordel bedekt met oeverafzettingen, meestal met een tussenlaag bestaande uit komafzettingen (Rijks Geologische Dienst, 1990: code OKS). De afzettingen behoren tot de stroomgordel van Leuth (Berendsen & Stouthamer, 2001) die zijn ontstaan tussen ca. 4.000 en 2.200 jaar geleden.

Bodem

Beide plangebieden bevinden zich binnen de bebouwde kom van Millingen aan de Rijn en zijn derhalve niet gekarteerd door de Stichting voor Bodemkartering (Stiboka, 1973). Gezien de bodemgesteldheid in de omgeving bestaat de mogelijkheid dat de bodem in de plangebied bestaat uit zware tot lichte zavel en lichte klei (Stiboka, 1973: codes Rn95A en Rd10A, grondwatertrap VII).

Archeologie

In ARCHIS staan twee meldingen geregistreerd uit de directe omgeving (circa 500 m) van beide plangebieden. De bekende vindplaatsen bevinden zich op de stroomgordel van Leuth en dateren uit met name de IJzertijd tot en met Romeinse tijd alsmede uit de Middeleeuwen (ARCHIS-waarnemingsnummers 3543 en 3554). Ten oosten van plangebied Heerbaan ligt De Heerbaan, een weg die waarschijnlijk deel uit maakt van een Romeinse landweg lang de Rijn. Deze weg liep van Nijmegen over Millingen naar Kleve (Willems, 1986: figuur 75). Beide plangebieden liggen in de nabijheid van deze weg en kunnen in de loop van de tijd intensief bewoond zijn geweest. Derhalve geldt voor beide gebieden een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit alle perioden.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Tijdens het veldonderzoek zijn in plangebied Heerbaan drie boringen (figuur 1) en in plangebied Eisenhouwerstraat vijf boringen verricht (figuur 2). De boringen zijn gezet op plaatsen waar dat mogelijk was en met name in de te vergraven delen van de plangebieden.

Voor plangebied Heerbaan waren de mogelijkheden beperkt tot een smalle strook in het westelijke deel. De bodem in het oostelijke deel van het plangebied is reeds in het verleden vergraven bij de aanleg van riolering en een kelder. Plangebied Eisenhouwerstraat was slechts gedeeltelijk toegankelijk vanwege de hoge begroeiing.

Er is geboord tot maximaal 2,9 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van zeven en vijftien cm (zgn. megaboor). De boringen zijn volgens vaste richtlijnen beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het met de megaboor opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,5 cm; het zeefresidu is geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

3.2 Resultaten

3.2.1 Geologie en bodem

Plangebied Heerbaan

Het bodemprofiel is tot 1,3 m -Mv verstoord. Tussen 0 en 50 cm -Mv bestaat de bodem uit opgebracht bouwzand met daaronder een laag recent en niet-recent puin vermengd met zand en kleibrokken. In boring 2 is op 1,3 m -Mv een stukje recent vensterglas aangetroffen. Derhalve kan worden geconcludeerd dat deze laag geheel verstoord en later opgebracht is. Tussen 1,3 en 1,6 m -Mv gaat de opgebrachte laag over in een schone zandige klei met matig fijne zandlaagjes zonder archeologische indicatoren. Tussen 1,6 en 1,7 m -Mv gaat deze zandige klei over in matig fijn tot fijn (licht) geelgrijs zand.

Plangebied Eisenhouwerstraat

Het bodemprofiel is tot 0,3 à 0,55 m -Mv verstoord, waarschijnlijk als gevolg van inrichtingswerkzaamheden in het verleden. Deze losse, donkere en relatief zandige bovenlaag wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van recent puin, houtskool en bot. Onder deze laag wisselen klei- en zandlagen elkaar af. Tussen 1,3 en 2,4 m -Mv bevindt zich kleiarm, matig fijn tot matig grof rivierzand.

3.2.2 Archeologie

Tijdens het booronderzoek zijn in vrijwel alle boringen archeologische indicatoren aangetroffen. Het betreft onder andere houtskool, niet recent puin, bot, fosfaatvlekken en aardewerk.

Plangebied Heerbaan

boring	indicatoren	diepte in cm -Mv
6	houtskool, aardewerk, fosfaat en (niet recent) puin	50-110
7	houtskool, aardewerk, fosfaat en (niet recent) puin	0-130

Plangebied Eisenhouwerstraat

boring	indicatoren	diepte in cm -Mv
1	houtskool en (niet recent) puin	0-30
2	houtskool, bot en niet recent puin	0-175
3	houtskool en (niet recent) puin	0-30
4	houtskool en aardewerk en niet recent puin	0-45
5	houtskool en (niet recent) puin	30-105

Alle vondsten zijn in verstoorde (plangebied Heerbaan) of verspoelde context (plangebied Eisenhouwerstraat) aangetroffen. Het fragment aardewerk in boring 4 is onbepaald en waarschijnlijk verspoeld.

Verder zijn aan het oppervlak zijn geen vondsten aangetroffen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van (een) archeologische vindplaats(en) in de plangebieden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusie

Uit het inventariserend archeologisch onderzoek blijkt dat zich in beide plangebieden naar alle waarschijnlijkheid geen archeologische vindplaatsen (meer) bevinden. Aangezien er in beide plangebieden bodemverstoringen tot meer dan 1,0 m -Mv zijn geconstateerd, lijken de gaafheid en conservering slecht te zijn.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van (duidelijke) aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten en op grond van de geconstateerde verstoringen worden ten aanzien van de plangebieden Heerbaan en Eisenhouwerstraat geen aanbevelingen voor behoud van archeologische waarden of vervolgonderzoek gedaan.

Met betrekking tot deze aanbevelingen dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog van Gelderland (drs. F. de Roode).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer**, 2001. *Palaeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Van Gorcum, Assen.
- Brinkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Rijks Geologische Dienst**, 1990 (concept). *Geologische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 40 Arnhem*. Rijks Geologische Dienst, Haarlem.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1973. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 40 West en Oost Arnhem*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.
- Willems, J.H.W.**, 1986. *Romans and Batavians- A Regional Study in the Dutch Eastern River Area*. Universiteit van Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
Mv	Maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

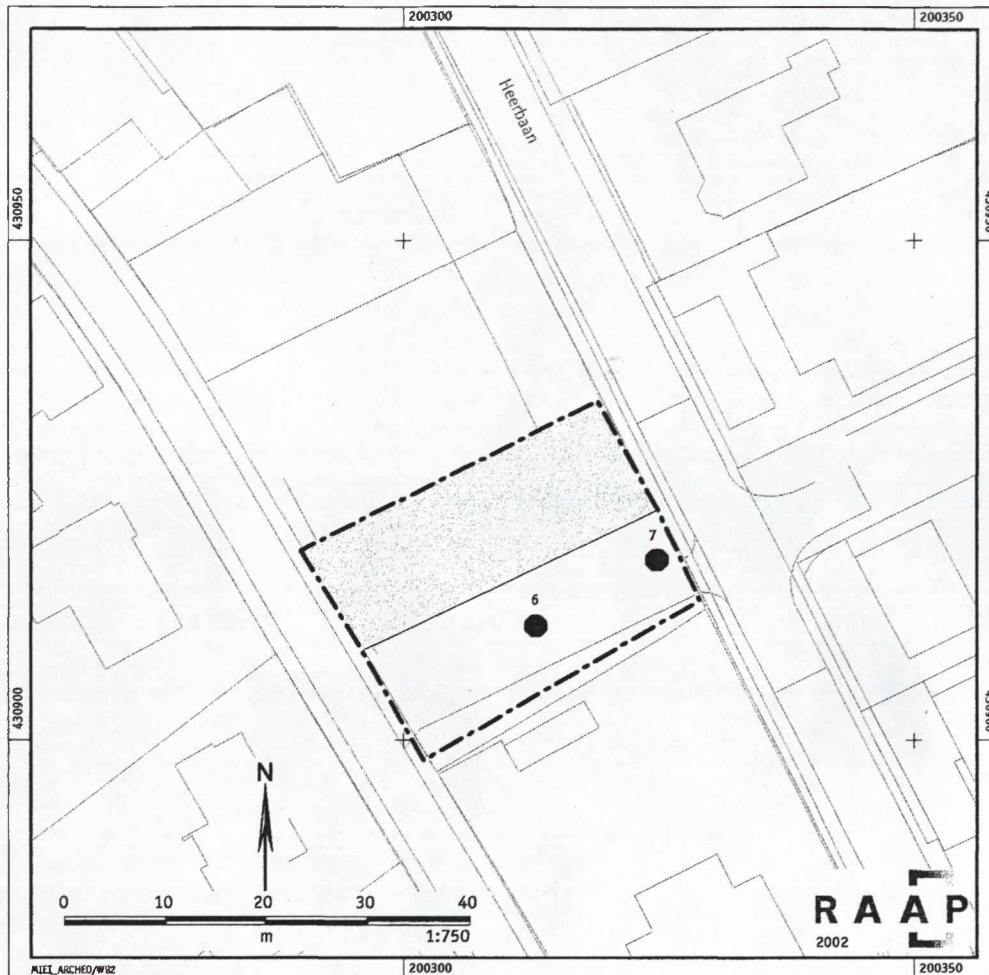
stroomgordel het geheel van rivieroeverwal-, rivierbedding- en kronkelwaardafzettingen, al dan niet met restgeul(en)

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Plangebied Heerbaan – resultaten booronderzoek.

Figuur 2. Plangebied Eisenhouwerstraat – resultaten booronderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1: Plangebied Heerbaan - resultaten booronderzoek.

**Plangebieden Heerbaan en Eisenhouwerstraat
Gemeente Millingen aan de Rijn**

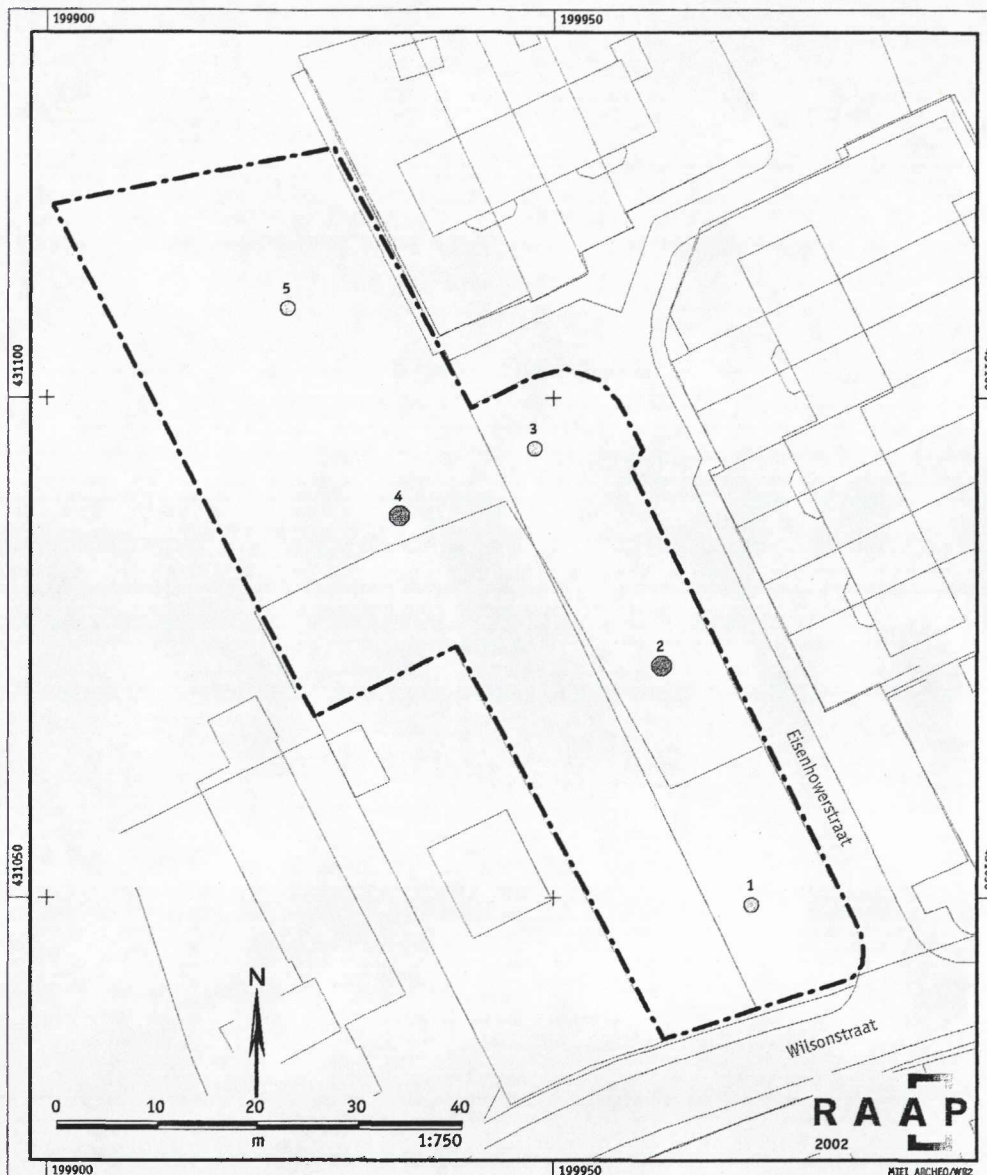
Plangebied Heerbaan
Resultaten booronderzoek

legenda

- boring met 4 archeologische indicatoren
- 6 boomnummer
- ▨ ondoordringbare puinlaag
- - - grens plangebied

Periode	Datering
Nieuwe tijd	1500 - heden
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd	12 voor - 450 na Chr.
IJzertijd	800 - 12 voor Chr.
Bronstijd	2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300 - 2000 voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800 - 4900 voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000 - 8800 voor Chr.

Tabel 1: archeologische tijdschaal.

Figuur 2: Plangebied Eisenhouwerstraat – resultaten booronderzoek.

**Plangebieden Heerbaan en Eisenhouwerstraat
Gemeente Millingen aan de Rijn**

Plangebied Eisenhouwerstraat
Resultaten booronderzoek

legenda

- boring met 2 archeologische indicatoren
- boring met 3 archeologische indicatoren
- 2 boomnummer
- grens plangebied